

Sigurniji i zdraviji rad u svakoj životnoj dobi – konačno izvješće o analizi

Trogodišnji pilot-projekt „Sigurniji i zdraviji rad u svakoj životnoj dobi” usmjeren je na izazove u pogledu sigurnosti i zdravlja na radu (engl. *occupational safety and health*, OSH) do kojih dolazi zbog starenja europske radne snage, a pokrenuo ga je Europski parlament te njime upravlja Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA). Ciljevi tog projekta bili su sljedeći:

1. unaprijeđenje poznavanja postojećih politika i inicijativa usmjerenih na starenje radne snage i njihova provedba u 28 država članica i četirima zemljama Europskog udruženja slobodne trgovine;
2. pružanje pouzdanih informacija i analiza za razvoj politika u području OSH-a, uključujući rehabilitaciju i povratak na posao;
3. omogućavanje razmjene dobrih praksi.

U ovom je informativnom listu naveden sažetak nalaza iz prethodnih izvješća o analizi¹.

Pozadina

Očekivani životni vijek u porastu je od 1960-ih godina u cijeloj Europi, a stope nataliteta istovremeno su ostale niske. Posljedica toga jest starenje europskog stanovništva te se očekuje da će do 2040. gotovo 27 % stanovništva činiti osobe starije od 65 godina². Samim time, stari i radna snaga u Europi te se povećava udio radnika starije životne dobi (55 – 64 godine).

Iako se produljuje očekivani životni vijek, tijekom tih dodatnih godina života osobe nisu nužno zdrave, a vjerojatnost pojave kroničnih bolesti poput raka, bolesti mišićno-koštanog sustava, bolesti srca i krvnih žila, šećerne bolesti, depresije itd. povećava se s godinama.

Implikacije starenja radne snage

Starije stanovništvo, kao i sve starija radna snaga, utjecat će na društveno-ekonomske sustave i predstavljati opterećenje za mirovinske sustave i troškove zdravstvene zaštite.

Brojne su države članice povisile dob za umirovljenje, ali produljivanje radnog vijeka donosi svoje izazove:

- dobna različitost radne snage, zbog povećanja udjela starijih osoba u radnoj snazi;
- dulja, kumulativna izloženost opasnostima i rizicima na radnom mjestu;
- povećana raširenost kroničnih bolesti među radnicima.

Produljenje radnog vijeka nudi prilike za poboljšanje uvjeta rada za sve, i to primjenom sljedećih mjera:

- dobro upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu, što uključuje sprječavanje rizika i prilagodbe radnog okruženja, može pomoći u sprječavanju bolesti i invaliditeta;
- upravljanje ljudskim resursima s posebnim naglaskom na one starije životne dobi;
- uvođenje procjene rizika koji nastaju zbog dobi;
- objedinjavanje sigurnosti i zdravlja na radu i promicanja zdravlja na radnom mjestu;
- uvjeti rada prilagođeni potrebama radnika;
- uspostavljanje sustava rehabilitacije i povratka na posao radi izbjegavanja dugotrajnog bolovanja i sprječavanja ranog napuštanja tržišta rada;
- osiguravanje mogućnosti za stručno obrazovanje i cjeloživotno učenje.

Postojeći politički okviri

U posljednjih 20 godina europske su zemlje donijele različite politike, programe i inicijative u području zapošljavanja, javnog zdravlja, socijalne pravde, socijalne politike i strukovnog obrazovanja radi odgovora na izazove koje donosi starenje radne snage. Većina je vlada uvela društveno-ekonomske mjere poput reformi mirovinskog sustava, uključujući povišenje dobi za umirovljenje i ograničenje pristupa prijevremenoj mirovini.

U okviru projekta koji je provela EU-OSHA utvrđene su države članice koje su razvile integrirane okvirne politike kojima se povezuju mjere iz različitih područja politike s ciljem stvaranja zdravih radnih okruženja za sve i održavanja radne sposobnosti i zapošljivosti tijekom cijelog životnog vijeka.

Zaključci relevantni za politiku

Nacionalne vlade imaju ključnu ulogu u stvaranju okruženja koje podržava radnike starije životne dobi te aktivno i zdravo starenje. Starenje stanovništva i radne snage pitanje je više politika, a izazove je moguće učinkovito riješiti uključivanjem koncepta aktivnog starenja u sva relevantna područja politike. U to su uključeni:

- fleksibilne politike umirovljenja;
- promicanje ravnopravnosti pri zapošljavanju;
- bolji pristup obrazovanju odraslih, stručnom osposobljavanju i cjeloživotnom učenju;
- stvaranje sustava i usluga za stručnu rehabilitaciju i podršku za povratak na posao;
- promicanje ravnoteže između privatnog i poslovnog života;
- jača zdravstvena zaštita na radu i uvođenje povremenih zdravstvenih pregleda za radnike starije od 45 godina radi omogućavanja pravovremenih intervencija;
- usmjeravanje nastojanja za smanjenje nejednakosti u području zdravlja na najproblematičnije sektore i zanimanja;

¹ <https://osha.europa.eu/en/themes/osh-management-context-ageing-workforce/ep-osh-project>

² Eurostat, „Projekcije stanovništva, glavni scenarij – Podatci o stanovništvu 1. siječnja, prema spolu i dobi” [proj_13nps], posljednje ažuriranje: 1. travnja 2014. Preuzeto 17. lipnja 2014. s poveznice <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/statistics-illustrated>.

- osposobljavanje osoblja za zdravstvenu zaštitu na radu, inspektora rada i stručnjaka zaštite na radu u pogledu pitanja povezanih sa starenjem i radom;
- osnaživanje zdravstvenog obrazovanja i promicanja zdravlja radi premještanja naglaska na preventivne radnje;
- promicanje međugeneracijske solidarnosti i ulaganje napora u promjenu stavova prema starijim osobama.

Rehabilitacija i povratak na posao

Nakon izbjivanja zbog nezgode ili dugotrajnog bolovanja, službe koje osiguravaju stručnu rehabilitaciju i sustavi povratka na posao ključni su kako bi se radnicima pomoglo da vrate i održe svoju radnu sposobnost. Sustavi rehabilitacije i povratka na posao sastavni su dio svake strategije za održavanje radne sposobnosti i zapošljivosti te produženje radnog vijeka.

Sve države članice pružaju neki oblik podrške u rehabilitaciji radnicima s priznatim invaliditetom, brojne su zemlje uvele opće odredbe o prilagodbi radnog okruženja, a manji dio zemalja povećao je odgovornost poslodavca za reintegraciju radnika nakon bolovanja.

Manji broj zemalja razvio je sveobuhvatnu politiku i pravni okvir čiji je glavni cilj zadržavanje radnika na poslu. Temelje se na određenim zajedničkim načelima, uključujući pristup prilagođen pojedinačnim potrebama, pravovremenu intervenciju i interdisciplinarnu mjeru, uključive sustave kojima su obuhvaćeni svi radnici te razvoj pristupa upravljanja slučajevima.

Zaključci relevantni za politiku u području rehabilitacije i povratka na posao

- Područje primjene sustava trebalo bi biti široko i obuhvaćati sve radnike.
- Sustavi rehabilitacije i povratka na posao trebali bi biti sastavni dio integriranog okvira politike za održiv radni vijek za koji je potrebna koordinacija među područjima politika.
- Koordinirani sustavi zahtijevaju zajedničko djelovanje različitih dionika, na razini sustava i radnog okruženja.
- Zajedničkim bi se proračunom mogla povećati učinkovitost korištenja sredstava na razini sustava.
- Za poticanje djelovanja potrebne su financijska i tehnička podrška mikropoduzećima i malim poduzećima za razvoj pojedinačnih planova za reintegraciju i za prilagodbu radnog okruženja.

Mjere na radnom mjestu: pokretači i čimbenici uspjeha

U okviru projekta razmotreno je nekoliko studija slučaja radi utvrđivanja mogućih pokretača i čimbenika uspjeha mjera i programa provedenih za potrebe odgovora na izazove koje donosi starenje radne snage. Iako zbog ograničenog broja studija slučaja te zaključke nije moguće generalizirati, ipak se mogu primijetiti određeni opći uzorci.

Na razini poduzeća pitanja koja djeluju kao pokretači za uvođenje programa ili mjera obuhvaćaju odsutnost, odnosno troškove bolovanja i prijevremene mirovine, veći broj zaposlenika sa zdravstvenim problemima, kronične bolesti, izbjegavanje gubitka stručnosti starijih radnika, prijenos znanja, nedostatak sposobne radne snage, održavanje produktivnosti, zdravlje i dobrobit zaposlenika te unaprjeđenje ugleda poduzeća.

Pokretačima izvan organizacije smatraju se nacionalne politike i zakonodavstvo te financijska i tehnička podrška koju pružaju vladine i interdisciplinarnu organizacije.

Sljedeće mjere na radnom mjestu utvrđene su kao ključne za promicanje održivog radnog vijeka:

- cjeloživotni pristup sprječavanju bolesti od početka radnog vijeka;
- holistički pristup, uzimajući u obzir čimbenike izvan OSH-a koji utječu na OSH;
- provedba mjera za promicanje zdravlja na radnom mjestu;
- primjenjivati procjene rizika koje uvažavaju dob/raznolikost i spol;
- usvajati politike ljudskih resursa koje podržavaju upravljanje OSH-om (fleksibilno radno vrijeme, osposobljavanje, razvoj vještina);
- osiguravanje podrške za povratak na posao i prilagodbu radnog okruženja;
- omogućivanje upravljanja i vodstva;
- promicanje socijalnog dijaloga / sudjelovanja radnika.

Nedostatak financijskih sredstava i ljudskih resursa za potrebe upravljanja izazovima koje donosi starenje radne snage češće je problem s kojim se suočavaju mala poduzeća. Mjere koje se donose u mikropoduzećima i malim poduzećima često su *ad hoc*, reaktivne i neformalne te ne proizlaze iz utvrđene politike OSH-a. Mjerama politike trebalo bi razmotriti posebne potrebe mikropoduzeća i malih poduzeća te odgovoriti na njih, uzimajući u obzir posebne poteškoće s kojima se takva poduzeća suočavaju.

Preduvjeti za sustave OSH-a u pogledu radnika starije životne dobi

Zaključci projekta ukazuju na činjenicu da su potrebni određeni preduvjeti za sustave OSH-a za održiv rad. Oni uključuju:

- poboljšati prevenciju za sve kako bi se osiguralo da radnici ne napuštaju tržište rada zbog zdravstvenih razloga već da zadrže i poboljšaju svoju radnu sposobnost;
- posebne mjere za raznoliku radnu snagu putem procjena rizika koje uključuju raznolikosti;
- holistički pristup prevenciji i promicanju dobrobiti na radnom mjestu, povezivanje OSH-a s drugim područjima;
- podrška poduzećima, posebno mikro i malim poduzećima;
- socijalni dijalog na svim razinama;
- integrirane politike koje povezuju različita područja politike, OSH, zapošljavanje, javno zdravlje, obrazovanje te gospodarska i društvena pitanja.

Za učinkovite politike kojima se osigurava održiv radni vijek kao preduvjet za dulji radni vijek, više stope zaposlenosti i bolje zdravlje za sve, a zatim i razvoj sustava i struktura koje se odnose na više politika i disciplina, potrebna je koordinacija među dionicima i uspostavljanje programa potpore.

Dodatne informacije

Izveštaj je dostupan na engleskom jeziku na internetskim stranicama agencije EU-OSHA:

<https://osha.europa.eu/hr/tools-and-publications/publications/safer-and-healthier-work-any-age-analysis-report-eu-and-member/view>

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2017.

© Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, 2017.

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet navođenja izvora.

